

chitov, známý svými rozborů sociometrie a mikrosociologie, se zabývá rozбором strukturálního funkcionalismu Parsonsova a v jednotlivostech také jeho modifikacemi u R. K. Mertona. Těžiště studie, která je napsána velmi věcně, fundovaně a kriticky, je v rozboru zejména Parsonsových dvou centrálních studií z *Essays in Sociological Theory*, jež jsou anotovány na jiném místě, a v pokusu vyložit kontexty, v nichž je strukturální funkcionalismus snáze analyzovatelný. V první části autor reprodukuje centrální myšlenky Parsonsova systému bez podstatných simplifikací, v druhé části naznačuje principy marxistické kritiky strukturálního funkcionalismu jako tendence k transformaci sociologie do podoby formální vědy. V. S. Kapyrin ve stati *Historický materialismus a teorie stadií ekonomického růstu* W. Rostowa podrobně kriticky analyzuje Rostowovu práci *The Stages of Economic Growth*, zejména pak jeho pojetí periodizace dějin, metodologické principy teorie stadií růstu, koncepci společenského pokroku a interpretaci vztahu kapitalistické a socialistické společensko-ekonomické soustavy. Studie S. F. Černěnka se zabývá pojetím pokroku u Raymonda Arona, zejména v jeho známé práci *Dix-huit leçons sur la société industrielle*. Dvě závěrečné studie jsou věnovány západoněmecké filosofické antropologii (G. S. Filčíkov) a Diltheyově filosofii života (I. I. Orechov). Četba sborníku je užitečná nejen pro vysokou informativní úroveň, ale také proto, že máme k dispozici pokusy o marxistický rozbor těchto tematických okruhů z pera jiných sociologů (strukturální funkcionalismus — Hirszowiczová, Tlustý; Aron—Filipec; Rostow — Kľofáč, Svoboda). Autoři sborníku podávají pohled svým způsobem komplementární a faktograficky skutečně dobře fundovaný.

— m. p. —

G. V. Osipov: Sovremennaja buržuaznaja sociologija. Kritičeskij očerk

izd. Nauka, Moskva 1964, 416 str.

Autor se pokusil podat souhrnný obraz současné západní sociologie v šíři, která je dnes patrně pro jediného autora stěží zvládnutelná. Autor ovšem předložil jednotlivé části knihy k posouzení řadě sovětských sociologů a několika zahraničních: G. Apthekerovi z USA, známému práci o W. Millsovi, dále P. Barenovi a B. Dunhamovi, brazilskému sociologu a demografu Castrov, známému i u nás, M. Cornforthovi z Anglie, polským sociologům J. Szczepeńskému a A. Schaffovi aj. Práci konzultovali také specialisté matematikové (Kolmogorov), statistikové atd. Kniha je rozdělena do šesti částí. První se zabývá vztahem sociologie a ideologického boje, v ní pak také pokusy o vymezení předmětu sociologie v současné západní sociologii. Druhá část je pokusem o stručné dějiny sociálně politického a sociologického myšlení a současné souhrnnou charakteristikou stavu nemarxistické sociologie. Třetí část se zabývá pojetím společnosti, zejména pak analýzou mikrosociologie, teorií

sociální interakce, institucionální školy, obrazem vědeckotechnické revoluce v západní sociologii a rozбором známé koncepce Rostowovy. V kapitole o společenských třídách a skupinách je rozebrána teorie sociální integrace a diferenciace, pojetí prvotních a druhotných skupin, teorie sociální stratifikace a mobility a konečně teorie elit. Sociálním změnám a sociálním pokroku je věnována část pátá, z níž zvláštní pozornost zasluhují partie o sociální patologii, frustraci a sociální regulaci. Závěrečný rozsáhlý oddíl informuje o metodologických postupech nemarxistické sociologie. Kniha má, kromě kriticko-analytických cílů, zřejmě pretence ještě jiné a nikoli druhodě: je pokusem podat ucelený obraz marxistické obecné sociologické teorie, a to nejen v přímé polemice s nemarxistickou sociologií, ale často paralelně k ní tak, aby vynikly jak difference v řešení jednotlivých společenských problémů, tak výrazná divergence v teoretických a empiricko-badatelských zájmech. Kniha je opatřena jmenným i věcným rejstříkem a rozsáhlou bibliografií, která shrnuje tisíc titulů základní sociologické literatury marxistické i nemarxistické.

— m. p. —

E. Baud: Les relations humaines

Paris P. U. F., 1962, 128 s. Sběrka Que sais-je?

K pochopení rozvoje člověka je třeba znát fyzické, ekonomické, psychické a morální potřeby jednotlivce, protože jen jejich uspokojením — které je pochopitelné od člověka k člověku rozdílné — lze dosáhnout maxima „satisfakce“ člověka jako příslušníka společnosti nebo jejích kolektivit: rodiny, školy, nebo na pracovišti; satisfakce rovnající se hodnocení „plně žít svůj život“. F. Baud se zabývá charakterem uvedených potřeb a sleduje potom jedince v jeho vývojových etapách od dětského věku přes dospívání ke vstupu do profesionálního života, sleduje ho v rodině i mimo ni. Zajímají ho podmínky vzniku postojů k problémům lidské solidarity a sociálního pokroku. Autor se v této souvislosti zabývá problematikou výchovy v rodině, pedagogikou, organizací školství a výuky na různých stupních i organizací státu a společnosti. V závěru se zabývá formami lidského jednání a sociálními vztahy. Jejich kritickým hodnocením se snaží ukázat možnosti jejich zlepšení.

A. C.-V. S.

Frank Benseler: Der manipulierte Mensch

Die Pädagogische Provinz, roč. 19 (1965). č. 4/5, s. 188—202.

Referát na konferenci v St. Augustin b. Siegburg v říjnu 1964, kde se hovořilo o pravdě, svobodě a toleranci v soudobé společnosti.

Manipulace je víc než propaganda, má co dělat s většími celky a vztahy kapitalistického hospodářství, veřejného mínění a buržoazní demokracie. Autor ji vidí ve značném rozpětí od hypnopedie až po brain-washing. Výroba statků ustupuje v současné společnosti produkci názorů, mínění, industrializaci vědomí.